

Svincov O.M., Skirka N.Ya., Gavrilko P.P. The stimulating of the investment business: theoretical aspects

The theoretical principles of stimulating investment business at the basis of amounts classical and neoclassical schools, keynesian theory and marxism investment doctrines are investigate in the article. The necessity of the use of Keynesian recommendations is grounded for the Ukrainian economy in crisis periods, when necessary strengthening of intervention from the state in an economy with the purpose of instituting control above emission of money and inflationary processes.

Keywords: state adjusting of economy, keynesian theory, marxism theory, investment activity.

УДК 504:658

**Проф. С.І. Лебедевич, д-р екон. наук;
студ. Х.Р. Хомик – НЛТУ України, м. Львів**

**ДО ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ
ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ**

Розглянуто певні підходи до вдосконалення обліку витрат підприємства. Зокрема, запропоновано вводити додаткові рахунки під час ведення бухгалтерського обліку, враховуючи екологічний фактор. Сформульовано визначення і сучасну видову структуру екологічних витрат як важливого елемента витрат під час екологізації економіки.

Ключові слова: витрати, екологічні витрати.

Протягом останніх тридцяти років у розвинених країнах відбувається значне зростання витрат на природоохоронну діяльність. Їхній загальний обсяг сьогодні становить десятки і навіть сотні мільярдів доларів. Однак вони значною мірою відшкодовуються підприємствами. Проте велику увагу обліку цих витрат приділяють лише з початку 90-х років XX ст. [1]. На сьогодні облік витрат в умовах екологізації економіки є надзвичайно важливим, оскільки від цього залежить ефективність господарювання. Тобто актуальною стала проблема впровадження елементів хоча б екологічного обліку, зокрема, обліку екологічних витрат.

Екологічні витрати – сукупність витрат і збитків у сфері природокористування [2]. Екологічні витрати – одне з функціональних понять економічної екології, яке науково обґрунтовує загальноприйнятий у світовій практиці принцип сталого розвитку економічної та екологічної систем. Екологічні витрати складаються з власне витрат збитків у галузі природокористування. До екологічних витрат матеріального виробництва і невиробничої сфери відносять безпосередні витрати на охорону природи, очищення повітряного та водного басейнів, земель та інших компонентів природного середовища, витрати на своєчасне відтворення якості порушеного деструктивними змінами природного середовища, збитки, пов'язані з незворотними негативними змінами в природному середовищі, кількості та якості природних ресурсів, збитки, пов'язані з необхідністю резервування для природоохоронних цілей об'єктів природи, які могли б експлуатуватися і давати реальний економічний ефект, додаткові витрати на освоєння природних ресурсів у дедалі гірших умовах і ресурсів, віддалених від центрів безпосереднього споживання, зрос-

таючі витрати на перероблення вторинних і низькоякісних сировинних ресурсів (відходів) на товарну продукцію для економії кондиційної сировини, витрати на розширене відтворення відновних природних ресурсів, а також на пошук і створення заміників використаних невідновних ресурсів, загальні витрати на фундаментальні й прикладні науково-дослідні та проектно-конструкторські роботи в галузі охорони природного середовища та раціонального використання природних ресурсів, формальної та неформальної екологічної освіти і виховання.

Розроблено сучасну видову структуру екологічних витрат суспільства за нинішнього економіко-правового механізму природокористування. До таких витрат насамперед він відносить:

- поточні й капітальні витрати на здійснення превентивних природоохоронних заходів;
- економічну оцінку негативних наслідків забруднення і порушення компонентів природного середовища (економічні збитки, шкода);
- платежі за викиди (скиди) забруднювальних речовин та розміщення відходів у навколишньому середовищі;
- платежі за використання природних ресурсів;
- штрафи за екологічні правопорушення та платежі на відшкодування заподіяних збитків;
- система компенсаційних виплат населенню, що живе у несприятливих екологічних умовах.

Рахунки підприємства мають відображати його ставлення до навколишнього середовища, як і вплив пов'язаних з природоохоронною діяльністю витрат, ризиків і обов'язків на фінансовий стан підприємства. Для вдосконалення обліку витрат [3, 4] підприємств насамперед треба враховувати специфіку провідних галузей економіки (хімічну і нафтохімічну промисловість, автомобілебудування, фармацевтичну, металургійну і лісову промисловість). Також необхідно розрізняти облік фактичних (минулих) і планових (майбутніх) витрат. Підприємці і менеджери особливо зацікавлені в обліку планових витрат, який неможливий без відображення витрат фактичних. Облік повинен виявляти і відображати в грошовій формі зовнішні ефекти (витрати). Вирішення цієї проблеми можливе за умови використання двох різних підходів:

1. Внесення уточнень до системи традиційного обліку шляхом більш детального і диференційованого відображення екологічних аспектів підприємства, включаючи всі витрати на проведення природоохоронних заходів, а також змін, що спричинені ними, в бухгалтерському балансі підприємства. Цей підхід можна назвати диференціюванням фінансової звітності.
2. Реорганізація і розширення обліку, зокрема за допомогою складання екобалансів для більш повного відображення зовнішніх екологічних витрат. Тобто розширення фінансової звітності.

У першому випадку під час диференціюванні традиційного обліку перед річним звітом ставиться завдання більш повного відображення конкретних форм впливу екологічного менеджменту на майно і прибутковість підприємства. Під час обліку витрат необхідне диференційоване відображення

екологічних витрат за їх видами і місцем виникнення. Калькуляція витрат для окремих виробів або послуг також може слугувати відображенням частини витрат і обороту, зумовленого екологічними аспектами. Подібні обчислювальні операції пов'язані із загальними проблемами обліку. Цей підхід дає змогу знайти резерви і мінімізувати витрати на охорону навколишнього середовища. Другий підхід полягає в реорганізації і розширенні обліку з метою його використання як інструменту активного екологічного менеджменту. Традиційний облік практично не пристосований для цієї мети. Для його реформації потрібно визначити нові об'єкти обліку, сформулювати нові цілі обліку та інші показники. Облік повинен, за змогою, повно відображати позитивні і негативні зовнішні ефекти, що спричинені виробничою діяльністю [1].

Для належної організації облікового процесу важливе значення має раціональна побудова Плану рахунків [5] та чіткі рекомендації щодо його застосування. З метою покращення обліку витрат у рахунку прибутків і збитків потрібно віднести такі статті: витрати (витрати на придбання екологічно чистої сировини), амортизаційні відрахування (амортизаційні відрахування природоохоронного устаткування); інші витрати (витрати на охорону навколишнього середовища). Також у межах обліку витрат на виробництво можуть бути виділені своєрідні опорні екологічні позиції. А саме – витрати на підготовку кадрів у сфері екологічного менеджменту, амортизаційне відрахування на повне відновлення основних природоохоронних виробничих фондів, банківські відсотки з екологічних кредитів, екологічні платежі, відрахування і збори, спеціальні послуги (наприклад, з усунення відходів) [1].

Внесені пропозиції щодо обліку витрат сприятимуть чіткій організації облікового процесу на підприємстві, значно підвищать аналітичність обліку та своєчасність отримання інформації для контролю за формуванням фінансового результату. Отже є певні шляхи для вдосконалення обліку витрат, спрямованих на екологізацію економіки. Однак постає інше питання – чи будуть керівники підприємств брати їх до уваги? Адже більшість прагне отримати максимальний прибуток з мінімальними затратами, при цьому абсолютно не звертаючи уваги на екологічний фактор.

Література

1. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : підручник / за ред. д-р екон. наук, проф. Л.Г. Мельника та канд. екон. наук, проф. М.К. Шапочки. – Суми : ВГД "Університетська книга", 2005. – 759 с.
2. Економічна енциклопедія. – У 3-ох т. / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Вид. центр "Академія". – 2000. – Т. 1. – 864 с.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р., № 87.
4. Михалевич С. План рахунків бухгалтерського обліку і необхідність його вдосконалення / С. Михалевич // Бухгалтерський облік і аудит : наук. журнал. – 2011. – № 7. – С. 7-9.
5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р., № 291.

Лебедев С.И., Хомык К.Р. К вопросу усовершенствования учета расходов предприятий в условиях экологизации экономики

Рассмотрены определенные подходы к усовершенствованию расходов предприятия. Сформулированы определение и классификация экологических расходов как важного элемента расходов при экологизации экономики.

Ключевые слова: расходы, экологические расходы.

Lebedevych S.I., Khomyk K.R. To the question of perfection of account of expenditures of enterprises in the conditions of ecologization of economy

There are some ways to perfect expenditures of enterprise in this article. Determination and classification of ecological expenditures are set forth, as an important element of expenditures in the conditions of ecologization of economy.

Keywords: expenditures, ecological expenditures.

УДК 338.242.2

**Проф. О.Г. Мельник, д-р екон. наук;
аспір. Д.А. Панасенко – НУ "Львівська політехніка"**

ЧИННИКИ ВИБОРУ МЕТОДІВ ДІАГНОСТИКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Наведено позиції авторів щодо виокремлення, систематизації та класифікації методів діагностики конкурентоспроможності підприємств. Визначено, що у теорії та на практиці існує велике різноманіття діагностичного інструментарію у цій сфері, але немає чітких критеріїв та рекомендацій щодо адекватного вибору і застосування зазначених методів. Сформовано перелік чинників обґрунтованого вибору методів діагностики конкурентоспроможності підприємств.

Ключові слова: конкурентоспроможність підприємства, метод діагностики, чинники вибору методів діагностики конкурентоспроможності.

Актуальність проблеми. Діагностика конкурентоспроможності підприємства є певною вихідною базою для розроблення заходів та прийняття управлінських рішень у цій сфері, адже результати діагностики надають інформацію про стан, рівень конкурентоспроможності, конкурентні переваги та вади підприємства, перспективні напрями розвитку тощо. Діагностику конкурентоспроможності підприємств неможливо розглядати без урахування рівня конкурентоспроможності країни функціонування. Варто зазначити, що з 2004 р. з ініціативи Всесвітнього економічного форуму визначається Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index, GCI) країн, який складається із 110 змінних, третина з яких відображає статистичні дані, а інші дані одержуються внаслідок дослідження думок менеджерів. Змінні класифікують за 20 складовими конкурентоспроможності: якість інститутів; інфраструктура; макроекономічна стабільність; здоров'я і початкова освіта; вища освіта і професійна підготовка; ефективність ринку товарів і послуг; ефективність ринку праці; розвиненість фінансового ринку; технологічний рівень; розмір ринку; конкурентоспроможність бізнесу; інноваційний потенціал [1]. За цим індексом Україна у 2006-2007 рр. посідала 69 позицію із 125 країн, у 2007-2008 рр. – 73 позицію із 131, у 2008-2009 рр. – 72 позицію із 134, у 2009-2010 рр. – 82 позицію із 133, у 2010-2011 рр. – 89 позицію зі 139 країн [2]. Отже, Україна належить до країн із низьким рівнем конкурентоспроможності та в останні роки спостерігається тенденція до погіршення позиції, що відображається на конкурентоспроможності національних підприємств.